

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כט

למדנו במשנתנו - מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו':

עד כאן לא פליגי וכו': כלומר מחלוקתם של רבי טרפון ורבי עקיבא לענין אחריותו של המוצא על המעות היא רק מחמת ההיתר להשתמש בהם, שלדעת רבי טרפון כיון שמותר לו להשתמש בהם לכן בשכר השימוש בהם הוא חייב באחריותם, אבל אם היה אסור לו להשתמש בהם גם רבי טרפון היה מודה שהוא פטור מאחריותם.

שאלה: לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף: אולי יש מכאן קושיא על רב יוסף? **דאתמר, שומר אבידה:** מי שהכניס את אבידת חברו לתוך ביתו (כפי שנאמר לגבי אבידה "וְאִסְפָּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתָךְ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דָּרַשׁ אַחֲרֶיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתוּ לוֹ"), לדעת רבה דינו כשומר חנים (ואם החפץ נגנב או אבד פטור) לפי שאין לו שום הנאה מכך, ולדעת רב יוסף דינו כשומר שכר (ואם החפץ נגנב או אבד חייב) לפי שיש לו הנאה מכך, דהיינו שאם יבוא עני לבקש ממנו לחם כשהוא עוסק בשמירת האבידה הרי הוא פטור מלתת לו לפי שהעוסק במצווה פטור מן המצווה, ומחמת הנאה זו הרי הוא כשומר שכר.

וקשה על רב יוסף, שהרי אמרנו שאם היה אסור לו להשתמש במעות הוא לא היה חייב באחריותם, ואנו לא אומרים שמה שהוא פטור מלתת לעני לחם כשהוא עוסק בשמירת האבידה זה נחשב ל'שכר' ומחמת כן הוא חייב באחריותם, אלא הוא נחשב לשומר חנים, ואילו לדברי רב יוסף מחמת שהוא פטור מלתת לעני לחם הוא נחשב לשומר שכר וחייב באחריותם.

אמר לך רב יוסף: רב יוסף יכול לתרץ שר"ט ור"ע מודים ששומר אבידה נחשב לשומר שכר, ואם היא נגנבה או אבדה לו חייב כדין שומר שכר, ומחלוקתם היא האם שומר אבידה מתחייב באונסין כשואל, לדעת ר"ט כיון שחכמים התירו לו להשתמש בהם לכן דינו כשואל וחייב באונסין, ולדעת ר"ע לא התירו לו להשתמש בהם ולכן אינו נחשב ל'שואל' עליהם.

קושיא: אי הכי 'לפיכך' דאמר ר"ע למה לי וכו': א"כ מדוע ר"ע אמר במשנה 'לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן?' אמנם אם מחלוקתם היא האם הוא חייב בגניבה ואבידה מובן מדוע ר"ע אמר 'לפיכך', לפי שהיה מקום לחשוב שדינו כשומר שכר וחייב בגניבה ואבידה גם אם אסור לו להשתמש במעות, וכפי שאמר רב יוסף שהוא נחשב לשומר שכר רק מחמת שהוא פטור מלתת לעני לחם, לכן אמר ר"ע 'לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן' ללמדנו שלדעתו אסור לו להשתמש בהם, ואנו לא אומרים שדינו כשומר שכר מחמת שהוא פטור מלתת לעני לחם, ופטור בגניבה ואבידה.

אלא אי אמרת וכו': אבל כעת שאתה אומר שלדעת כולם הוא חייב בגניבה ואבידה, וכל מחלוקתם היא האם הוא חייב באונסין כשואל, א"כ קשה מדוע ר"ע אמר 'לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן?' והרי כך המשנה היתה צריכה לומר - 'ר"ע אומר לא ישתמש בהם', ואנחנו כבר נדע לבד שאם אסור לו להשתמש בהם הרי שהוא אינו נחשב לשואל עליהם וא"כ פשוט וברור שאינו חייב באחריותם, ומדוע אמר ר"ע 'לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן' שמשמע כאילו יש לנו איזה צד שהוא כן חייב.

תירוץ: משום 'לפיכך' דרבי טרפון: אכן ר"ע לא היה צריך לומר 'לפיכך', והמשנה כתבה זאת בגלל ה'לפיכך' שאמר רבי טרפון.

שאלה: ולפיכך דרבי טרפון למה לי? תשובה: הכי קאמר: כוונת ר"ט שכיון שכחכמים נתנו לו רשות להשתמש בהם הרי זה כאילו הוא השתמש בהם ממש, וחייב אפילו באונסין גם אם באמת לא השתמש בהם.

קושיא: והא 'אבדו' קתני: והרי בדברי ר"ט במשנה נאמר 'לפיכך' אם אבדו חייב באחריותן, ומשמע שחייב רק בגניבה ואבידה כשומר שכר ולא באונסין כשואל.

תירוץ: כדרכה: צריך לבאר את המשנה כדברי רבה (שנאמרו לגבי עניין אחר) ש'אבדו' הכוונה שטבעה ספינתו בים, וזהו אונס, וכמו כן במשנתנו 'אבדו' הכוונה לאונס, ולדעת ר"ט חייב כיון שדינו כשואל שחייב באונסין.

*

ביד רחבה הו לי: לרחבה היו מעות יתומים שהפקידו אצלו לשמור אליהם. הלך ושאל את רב יוסף האם מותר לו להשתמש במעות? רב יוסף התיר לו, כי הלכה

כרבי טרפון המתיר להשתמש בכסף של אבידה שנמכרה, והוא הדין לכסף של פקדון.

ולאו אתמר עלה: האם לא נאמר על כך שדוקא במעות של 'אבידה שנמכרה' התיר רבי טרפון להשתמש, בגלל שהמוצא טרח לטפל באבידה ולאחר מכן למכור אותה. אבל המוצא מטבעות לא התירו לו להשתמש בהם. ואם כן גם אדם שהפקידו אצלו מעות שהוא לא טרח בהם, אסור לו להשתמש בהם.

א"ל זיל: אמר רב יוסף לרחבה 'לך, לא הניחו לי להתיר לך'.

משנה: מצא ספרים: הספרים של זמנם היו כתובים על קלף ומגוללים כ'מגילה', ואם לא היו פותחים אותם מידי פעם הם היו מתעפשים.

ואם אינו יודע לקרות גוללן: גולל אותם מההתחלה לסוף כדי שיתאוררו. אבל לא ילמוד בהן בפעם הראשונה, כי הלימוד הראשוני לוקח זמן והספר יתקלקל. ולא יקרא אדם נוסף איתו מחשש שכל אחד ימשוך את הספר לכינוו והוא יקרע.

מצא כסות מנערה: לאוורר אותה כדי שלא יאכל אותה עש. וכן שוטח אותה באויר לצורך אוורורה אבל לא בשביל כבודו.

כלי כסף וכלי נחושת: מכיון שהשמירה שלהם היא בתוך הקרקע הם עלולים להתעפש, ולכן צריך מידי פעם להשתמש בהם כדי לאוורר אותם, אמנם לא ישתמש בהם יותר מידי שלא ישחק אותם.

אבל כלי זהב אינם מתעפשים בקרקע ולכן לא יוציא אותם משם. ואילו כלי זכוכית לא ישתמש בהם מחשש שמא ישכרו.

מצא שק או קופה: והוא אדם חשוב וגנאי לו לסחוב אותה ברשות הרבים, (והיינו שגם את הקופה השייכת לו הוא לא מכניס מהרחוב לבית), הוא פטור מלהשיבה.

גמרא: שם דמיהן: מוכר אותם לאלתר ושומר את הכסף, ואינו צריך להמתין כלל. (שלא כמו לגבי בעלי חיים שעליו להמתין זמן מסוים עד שימכור אותם שמא יחזרו הבעלים, והטעם כי הבעלים מעוניין שתחזור אליו הבהמה שהורגלה להתנהג כרצונו, וכדלעיל).

מתיב רבינא: המוצא ספרים אינו יכול למוכרן אלא עליו לשמור אותם עד שיבואו הבעלים, ומה ההבדל בינם לתפילין? אבי מתרץ: תפילין מצויים למכירה בבית 'בר

חבו' העושה תפילין, והמאבד יקח את הכסף ויקנה תפילין חדשות. אבל ספרים אינם מצויים למכירה, והמאבד לא יוכל לקנות ספרים חדשים.

ת"ר השואל ספר תורה מחבירו: הגמרא מביאה את הברייתא ולאחר מכן מבארת אותה ("אמר מר" וכו').

קושיא: מאי אריא ספר תורה: מה המיוחד בספר תורה דוקא? הרי כל דבר שאדם שואל מחבירו אסור לו להשאילו לאחרים.

כאן שנה רבי: במשנה במסכת גיטין כתוב שבעל הממנה שלח למסור גט לאשתו, יכול השליח למנות שליח אחר שימסור לה את הגט. אבל אם אמר לו הבעל שיקח מהאשה חפץ כלשהו, לא ימנה השליח שליח אחר. ואמר על כך ריש לקיש - רבי (שכתב את המשניות) בא לחדש שהשואל חפץ אינו רשאי להשאיל אותו לאדם אחר, וכן השוכר חפץ אינו רשאי להשכיר אותו לאדם אחר.

תירוץ: ס"ת איצטרינא ליה: יש חידוש בספר תורה שלשואל אסור להשאילו לאחרים, כי היה מקום לומר שנוח לו לאדם שתיעשה מצוה בממונו והוא שמח שהספר עובר לאחרים. קמ"ל.

כתוב בברייתא: פותחו וקורא בו: הגמרא מקשה - פשיטא! כי אחרת בשביל מה הוא שאל את הספר? ומתרצת: **סיפא איצטרינא ליה:** הברייתא כתבה זאת רק בשביל ההמשך 'ובלבד שלא ילמוד בו בתחילה'.

כתוב בברייתא: וכן המפקיד ספר תורה וכו': 'וכן המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש, פותחו וקורא בו, אם בשבילו פתחו אסור'. הגמרא מקשה - איך מותר לו לפתוח אותו ולקרוא בו לצורך עצמו? הרי הספר מופקד אצלו ומותר לו רק לגלול אותו פעם בשנים עשר חודש בשביל לאוורר אותו. ועוד, אם אכן מותר לו לקרוא בו לצורך עצמו, מדוע אומרת הברייתא ש'אם בשבילו פתחו אסור'?

תירוץ: הכי קאמר: כוונת הברייתא שאם כשהוא גולל את הספר לצורך הספר, הוא כבר פותחו וקורא בו על הדרך, מותר. אבל אם הוא פותח אותו בשביל לקרוא לעצמו, אסור.

כתוב בברייתא: סומכוס וכו' ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: (בתחילה כותבת הברייתא בסתם שגולל את הספר כל שנים עשר חודש,

ואינה מחלקת בין ספר חדש לישן - וזו דעת תנא קמא. לאחר מכן היא מביאה את דעת סומכוס דוקא ספר ישן אחת לשנים עשר חודש אבל ספר חדש אחת לשלושים יום. ולאחר מכן את דעת רבי אליעזר בן יעקב בין חדש ובין ישן שנים עשר חודש).

הגמרא מקשה - הרי דעתו של רבי אליעזר בן יעקב היא בדיוק כדעתו של תנא קמא. ומתרצת - שיש לגרוס בדעת רבי אליעזר בן יעקב 'שלושים יום'. (ואם כן הוא חולק על סומכוס הסובר שבספר ישן שנים עשר חודש, ואילו לדעתו אפילו ישן שלושים יום).

*

למדנו במשנה: אבל וכו' ולא יקרא אחר עמו: הגמרא מקשה מהברייתא "לא יקרא וכו' ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד" משמע ששנים כן קוראים אביי מתרץ: באותו דף לא קוראים שנים מחשש שמא כל אחד ימשוך את הספר לכיוון והוא יקרע, אבל בשני מקומות שונים אין חשש.

*

למימרא דניעור מעלי לה: מדברי המשנה מוכח שהניעור טוב ומועיל לכסות. הגמרא מקשה מדברי רבי יוחנן שניעור מקלקל את הבגדים ולכן הוא אמר בציניות 'מי שיש לו 'גרדי אומן' בתוך ביתו שיארוג לו בגדים חדשים כל הזמן, ינער את כסותו בכל יום...'.

ומתרצת: אמרי **בכל יום קשי לה וכו'**: המשנה דברה על ניעור פעם בשלושים יום, ואילו רבי יוחנן דיבר על ניעור בכל יום.

איבעית אימא... הא בחד והא בתרי: הבעיה היא רק בשני אנשים שמחזיקים בשני ראשי הטלית כשהם מנערים אותה, ואז הם מותחים אותה יותר מידי ומקלקלים אותה. ולא באדם אחד.

איבעית אימא... הא בידא והא בחוטרא: רק ניעור במקל מקלקל אותה, ולא ביד. **איבעית אימא... הא בדעמרא הא בדכיתנא**: דוקא טלית העשויה מצמר מתקלקלת כי היא נמתחת ונקרעת, אך לא העשויה מפשתן.

*

א"ר יוחנן כסא דחרשין: עדיף לשתות כוס של מכשפים ולא כוס של מים פושרים. וכל זה דוקא בכלי מתכת ולא בכלי חרס. ודוקא במים שלא רתחו קודם לכן. ודוקא שלא הכניסו לתוך המים תבלין או עשבים וכדו'.

וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו: רבי יוחנן אמר בציניות שמי שקיבל ירושה גדולה מאביו ורוצה לאבד את כספו, שיתנהג בהנהגות הגרועות הללו.

בכתנא רומיתא = בגדים העשויים 'מפשתן רומי' שהם יקרים ומתקלקלים מהר.
בזוגיתא חירותא = זכוכית לבנה שנשברת בקלות.

תרגומא: פירשו את ענין 'הפועלים', בפועלים שמנהיגים שוורים עם כלי מחרשה בעגלה בין הכרמים, ואם הוא לא ישגיח על הפועלים הם לא ישמרו על הכרם ולא על השוורים והם ינהיגו אותם על הגפנים והנטיעות, ואז גם הכרם יהרס וגם השוורים יפגעו.